

Дарко Димовски

# **УБИСТВА У ЈУГОИСТОЧНОЈ СРБИЈИ**

Ниш, 2014.

**Доц. др Дарко Димовски**

**УБИСТВА У ЈУГОИСТОЧНОЈ СРБИЈИ**

*Издавач:*

Центар за публикације Правног факултета у Нишу

*За издавача:*

Проф. др Мирослав Лазић, декан

*Рецензенти:*

Проф. др Мило Бошковић, професор емеритус

Проф. др Миодраг Симовић, академик

Редовни професор Правног факултета у Бањој Луци

Проф. др Миомира Костић, редовна професорка Правног факултета у Нишу

*Технички уредник:*

Ненад Милошевић

*Штампа:*

Атлантис Ниш

*Тираж:*

100

ISBN 978-86-7148-184-7

## САДРЖАЈ

|                                                                          |           |
|--------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Предговор .....</b>                                                   | <b>1</b>  |
| <br><b>КРИМИНОЛОШКО ОДРЕЂЕЊЕ УБИСТВА</b>                                 |           |
| <b>I Криминолошке поделе убиства (убица) .....</b>                       | <b>7</b>  |
| 1. Ломброзово одређење убице.....                                        | 7         |
| 2. Рејева типологија убица.....                                          | 7         |
| 3. Кронова типологија убица.....                                         | 8         |
| 4. Штајгледерова типологија убиства .....                                | 9         |
| 5. Тенијева типологија убиства .....                                     | 10        |
| 6. Мидендорфова класификација убиства.....                               | 10        |
| 7. Хентингова типологија убица.....                                      | 12        |
| 8. Сатанистичко убиство .....                                            | 13        |
| 9. Убиство повезано са култом .....                                      | 14        |
| 10. Вишеструка убиства – масовна убиства.....                            | 15        |
| 10.1. Диетзова типологија масовних убица .....                           | 16        |
| 10.2. Холмсова типологија масовних убица.....                            | 18        |
| 10.3. Левинова и Фоксова типологија масовна убиства ...                  | 18        |
| 10.4. Келерова типологија масовних убиства .....                         | 19        |
| 10.5. Новије типологије масовних убиства .....                           | 19        |
| 11. Вишеструка убиства – серијска убиства .....                          | 23        |
| 11.1. Организоване и дисорганизоване серијске убице...25                 |           |
| 11.2. Типологија серијских убица од стране ФИБ.....                      | 28        |
| 11.3. Диетзова типологија серијских убица.....                           | 29        |
| 11.4. Холмсова и де Бургерова<br>типологија серијских убица .....        | 29        |
| 12. Жене серијске убице.....                                             | 33        |
| 12.1. Типологија жена серијских убица .....                              | 33        |
| <br><b>II Преглед теоријских схватања о убиствима .....</b>              | <b>44</b> |
| 1. Биолошке теорије о убиствима.....                                     | 45        |
| 1.1. Претеча биолошких теорија о убиству –<br>антрополошка теорија ..... | 45        |
| 1.2. Телесна конституција и убиства.....                                 | 46        |
| 1.3. Ендокринолошка теорија и убиства.....                               | 48        |
| 1.4. Рад срца и убиства.....                                             | 50        |
| 1.5. Дефекти неуротрансмитера и убиства .....                            | 50        |
| 1.6. Начин исхране и убиства.....                                        | 51        |
| 1.7. Хромозомска теорија и убиства .....                                 | 54        |

|                                                                  |    |
|------------------------------------------------------------------|----|
| 1.8. Теорија наслеђивања криминалних диспозиција и убиства ..... | 55 |
| 2. Психопатолошке теорије о убиствима.....                       | 59 |
| 3. Психолошке теорије о убиствима.....                           | 61 |
| 3.1. Теорија интелигенције и убиства .....                       | 61 |
| 3.2. Теорија еволутивне психологије и убиства .....              | 63 |
| 3.3. Ајзенкова теорија и убиства.....                            | 65 |
| 3.4. Теорија контроле и убиства .....                            | 67 |
| 3.5. Психоаналитичка теорија и убиства .....                     | 69 |
| 3.6. Теорија фрустрације и убиства.....                          | 75 |
| 4. Социолошке теорије о убиствима.....                           | 78 |
| 4.1. Картографска школа и убиства .....                          | 79 |
| 4.2. Теорија социјалног учења и убиства .....                    | 80 |
| 4.3. Теорија диференцијалне асоцијације и убиства.....           | 81 |
| 4.4. Теорија диференцијалне идентификације и убиства .....       | 84 |
| 4.5. Теорија аномије Емила Диркема и убиства.....                | 84 |
| 4.6. Теорија аномије Роберта Мертонa и убиства.....              | 85 |
| 4.7. Теорија институционалне аномије и убиства.....              | 87 |
| 4.8. Еколошке теорије и убиства .....                            | 88 |
| 4.9. Теорија субкултурног насиља и убиства .....                 | 89 |
| 4.10. Виктимолошке теорије и убиства.....                        | 90 |
| 4.11. Теорија ситуационе динамике и убиства.....                 | 92 |
| 5. Осврт на наведена схватања .....                              | 93 |

## **ИСТРАЖИВАЊЕ УБИСТВА У ЈУГОИСТОЧНОЈ СРБИЈИ**

|                                                  |           |
|--------------------------------------------------|-----------|
| <b>I Опис истраживања .....</b>                  | <b>94</b> |
| 1. Предмет и циљ истраживања.....                | 94        |
| 2. Хипотезе које су проверене истраживањем ..... | 96        |
| 3. Узорак и метод истраживања .....              | 97        |

## **II Феноменологија убистава у југоисточној Србији .....**

|                                                                             |     |
|-----------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Обим, динамика и структура убистава .....                                | 98  |
| 2. Дистрибуција убистава по месту јављања у југоисточној Србији.....        | 102 |
| 2.1. Регионалне карактеристике убистава у југоисточној Србији.....          | 102 |
| 2.2. Распоређеност убистава на релацији село-град .....                     | 108 |
| 2.3. Дистрибуција убистава према најужој локацији његовог извршења .....    | 110 |
| 3. Временска дистрибуција убистава у југоисточној Србији.....               | 112 |
| 3.1. Временска дистрибуција убистава у југоисточној Србији по месецима..... | 112 |

|                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.2. Временска дистрибуција убистава<br>у југоисточној Србији по данима.....    | 113 |
| 3.3. Временска дистрибуција убистава<br>у југоисточној Србији по делу дана..... | 115 |
| 4. Начин и средства извршења убиства<br>у југоисточној Србији.....              | 117 |
| 4.1. Начин извршења убиства у југоисточној Србији .....                         | 117 |
| 4.2. Средства извршења убиства у Југоисточној Србији.....                       | 119 |
| 5. Однос покушаних и свршених убистава<br>у југоисточној Србији.....            | 121 |
| 6. Саучесништво при извршењу<br>убистава у југоисточној Србији.....             | 123 |
| 7. Поврат.....                                                                  | 125 |
| 8. Стицај .....                                                                 | 127 |
| 9. Извршиоци убиства .....                                                      | 128 |
| 9.1. Пол и старост убица .....                                                  | 128 |
| 9.2. Урачунљивост убица.....                                                    | 131 |
| 9.3. Облици виности убица .....                                                 | 133 |
| 9.4. Однос старости убице са<br>местом његовог живљења.....                     | 134 |
| 9.5. Брачни статус убица .....                                                  | 135 |
| 9.6. Занимање убица .....                                                       | 137 |
| 10. Пол и старост жртава убистава .....                                         | 138 |
| 11. Однос убица са жртвама у југоисточној Србији .....                          | 141 |

### **III Етиолошке карактеристике**

|                                                      |            |
|------------------------------------------------------|------------|
| <b>убистава у југоисточној Србији .....</b>          | <b>144</b> |
| 1. Криминогени фактори чињења убиства .....          | 144        |
| 1.1. Егзогени криминогени фактори.....               | 145        |
| 1.1.1 Утицај социјално-економског фактора .....      | 145        |
| 1.1.2. Породични односи и убиства.....               | 148        |
| 1.1.3. Школа, образовање и убиства.....              | 155        |
| 1.1.4. Средства масовних комуникација и убиства .... | 160        |
| 1.1.5. Суседство, делинквентне групе и убиства ..... | 163        |
| 1.1.6. Слободно време и убиства .....                | 166        |
| 2. Социо-патолошке појаве и убиства .....            | 167        |
| 2.1. Алкохолизам и убиства .....                     | 167        |
| 3. Ендогени криминогени фактори.....                 | 171        |
| 3.1. Интелигенција и убиства .....                   | 171        |
| 3.2. Мотив и убиства .....                           | 176        |
| 3.3. Емоције и убиства.....                          | 180        |
| 3.4. Карактерне особине и убиства .....              | 187        |
| 3.5. Темперамент и убиства.....                      | 189        |
| 3.6. Менталне девијације и убиства.....              | 191        |

|                                                                                            |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>IV Криминална политика против убистава .....</b>                                        | <b>196</b> |
| 1. Уопштено о криминалној политици .....                                                   | 196        |
| 2. Формални аспект криминалне<br>политике против убистава .....                            | 198        |
| 2.1. Кривичне санкције које су изречене<br>извршиоцима убистава у југоисточној Србији..... | 198        |
| 2.2. Органи унутрашњих послова<br>и кривична дела убиства .....                            | 207        |
| 2.3. Пенитенцијарни програми и убиства .....                                               | 222        |
| 3. Неформални аспект криминалне<br>политике против убистава .....                          | 233        |
| 3.1. Мас-медији и убиства .....                                                            | 233        |
| 3.2. Породица и убиства.....                                                               | 237        |
| 3.3. Школа и убиства .....                                                                 | 244        |
| Закључак .....                                                                             | 248        |
| <br><b>Коришћена литература и извори .....</b>                                             | <b>254</b> |
| <b>Индекс појмова .....</b>                                                                | <b>277</b> |

## Предговор

Породична трагедија у Малој Плани догодила се 15. јануара 1936. године, по писаном сведочењу новинара *Политике*, највероватније овако: „У Малој Плани, недалеко од Великог Орашја, одиграо се крвав обрачун између оца распикуће и његових малолетних синова који су га најзад и убили. Убијени Живан Бранковић имао је раније прилично имање али је све то распродао, јер се одао пићу и расипничком животу... И заиста цела ова кућа била је спала на два малолетна дечака, једног од 13 и другог од 15 година. Они су целу кућу издржавали и више пута били сведоци страшних сцена кад је отац долазио пијан кући и немилосрдно тукао жену... Синоћ је исто тако Живан тукао жену и нападао синове. Али су се ови брзо удаљили и побегли у кућу... После овога Живан је јурнуо на сина, али је у истом тренутку млађи брат, који је био сакривен, опалио из пушке и Живан се срушио смртно рањен. После неколико часова Живан је био мртав...“ Овакав опис породичне драме, с мртвим Живаном, не разликује се од сличног исхода и онога што му је претходило у било којој људској заједници, на било ком делу Земљине кугле, са сличним карактеристикама породичног живота, у безвременој сфери. Стога је чин убиства, као појава у најширем смислу речи, одувек фасцинирао и истраживаче - мислиоце различитих научних дисциплина. Само убиство представља „konaчно решење“ проблема, који има или за које је сматрао да их има починилац овог кривичног дела.

Интересовање јавности за почињена убиства постоји одувек. Сензационалистички наслови у медијима, о извршеним убиствима, одувек су привлачили пажњу јавности. Начин извештавања новинара није битно другачији у односу на данас. Некада, аутори чланака су својим извештавањем, на неки начин, оправдавали или призивали убиство. Начином извештавања, у многим случајевима, помоћу „неваничних“ извора, разговором са члановима породице жртве или особама из окружења починиоца и жртве, пласира се сопствена „истина“ о починиоцу, жртви и околностима учињеног дела. Међутим, предмет интересовања аутора ове докторске дисертације није био начин новинарског извештавања о убиствима, али је начин таквог приступа био један од чинилаца који је недвосмислено скретао пажњу социолошки и правнички усмереног криминолога. Један од поступака у спречавању формирања „новинарске истине“, а самим тим и утицаја на обухватни аспект друштвене свести о чину одузимања туђег живота био је у усмеравању научног напора ка подробном и темељном спровођењу истраживања о феноменолошким и етиолошким карактеристикама убиства. Иначе, неки

истраживача су се углавном бавили појавним облицима, други узроцима, трећи последицама, неки други предвиђеним казнама или пак могућношћу ресоцијализације убица. Ипак, сва ова питања заједно су веома битна за правилно разумевање појма убиства. Једностран приступ, ма колико он био темељан и озбиљан неће битно допринети схватању било ког феномена, па ни феномена убиства. Овој појави се мора приступити интердисциплинарно, односно свеобухватно. То важи како за схватање појма убиства у најширем смислу речи, тако и за решавање сваког појединачног кривичног дела убиства, поготово у фази изрицања пресуде и одмеравања одговарајуће казне. Ма како понављана истраживања на ову тему, одговора често нема, превасходно оних који се можда и налазе у нашем непосредном окружењу. Много је једноставније анализирати резултате истраживања негде изван, ван временског, просторног и етничког поимања сопственог окружења, па је храброст према изазову истраживачког поступка убиства код нас, самим тим израженија.

Феномен убиства стар је колико и сама људска заједница, али, за разлику од данас, у ранијем периоду, оно никада није било апсолутно забрањено за све слојеве становништва. Кажњивост за ово кривично дело зависила је од многобројних околности: социјалног статуса учиниоца и жртве, њиховог односа, на пример и друго. Занимљив је податак да се кривичноправна репресија појачавала ако је жртва припадник владајуће класе, док се смањивала или чак изостајала за убиство роба. Без обзира на ову неједнакост, у добром делу развоја људске цивилизације, убиство је увек било једно од најтежих и најопаснијих кривичних дела. Његову апсолутну забрањеност сада доводи у питање могућност вршења еутаназije, у одређеним државама, попут Холандије и Швајцарске.

Свака држава, боље рећи представници државе, увек и свуда је тежила ка томе да право лишавања живота појединца задржи само за себе и учини га ексклузивним правом увијеним у збир материјалних и процесних правила, по којима и на основу којих поступају одређени државни органи. Нека савремена филозофска, социолошка, правничка и слична схватања иду ка томе да и државу и њене представнике у потпуности лише права лишавања живота, полазећи од тога да је људски живот један, посебан и непоновљив. Схватања супротна од тога још увек су заступљена у многим законодавствима, те сходно томе капитална казна и даље постоји. Различити правни системи имају различите разлоге, услове и начине за изрицање и извршење смртне казне. Наше законодавство не предвиђа капиталну казну.

Криминалитет насиља, самим тим и обим убистава, се повећавао током година. Ретрибутивна правда, као основни начин реакције државе и друштва на почињено убиство, није давала адекватне резултате. Због



тога су неки криминолози и пенолози веома смело предложили концепт ресторативне правде. То не значи потпуно искључење вишевековног начина реакције на најтеже облике криминалитета насиља, већ њихово међусобно преламање. Тако је, према професору Марку Умбрејту, најбољи пример за концепт ресторативне правде и убиства случај Саре, чији је отац убијен, и његовог убице по имену Џеф. Он је после двадесетогодишње казне затвора стекао право на условни отпуст. Чувши за такву могућност, Сара се осетила рањивом и бесном. Потражила је помоћ професора Умбрејта, који је организовао неку врсту медијације између ње и убице. Сара је једва после 4 минута успела да каже како се осећа. Након тога, Џеф је испричао своју верзију догађаја и како је само убиство имало утицај на његов живот. На интервјуу после медијације, Сара је рекла да је виђење са Џефом било као ходање кроз ватру која односи њен бол.<sup>1</sup> Ипак, ни сам ресторативни приступ убиствима не доводи до његове превенције и редукције. Због тога је неопходно наставити са континуираним утврђивањем свих оних криминогених фактора његовог јављања. Основа успешне криминалне политике против убиства мора се базирати на смањењу утицаја оних егзогених и ендогених фактора, који имају највећи утицај на вршење хомицида.

Структурално, рад је подељен у две велике главе, уз предговор и закључна разматрања. То су: 1) *Криминолошко одређење убиства* и 2) *Истраживање убиства у југоисточној Србији*.

Прва глава се састоји од: 1) *Криминолошке поделе убиства (убица) и 2) Преглед теоријских схватања о убиствима*. У првој целини монографије, под називом *Криминолошке поделе убиства (убица)*, аутор је дао преглед постојећих типологија убистава и убица, које су израдили бројни криминолози, уз навођење примера за сваки појединачни тип. Такође, предмет теоријске анализе аутора су и друге криминолошке поделе убиства, попут вишеструка убиства, убилачки поход, сатанистичко убиство, убиство повезано са култом. Посебна пажња је посвећена женама серијским убицама, јер је опште уврежено мишљење да су оне извршитељке тзв. багателног криминалитета и да самим тим нису „способне“ за одузимање живота другим особама.

Други део прве главе монографије зове се *Преглед теоријских схватања о убиствима*. Узроци извршења убиства, као и других типова и облика криминалитета, могу се објашњавати теоријама, које припадају: биолошком, психопатолошком, психолошком и социолошком правцу. Управо је етиолошка анализа хомицида предмет друге целине ове монографије. Проучавање етиологије убистава показује деловање

---

<sup>1</sup> Overland, A., *Peace takes practice*. Видети: [http://www1.umn.edu/twincities/faculty-staff/features/2011/UR\\_ARTICLE\\_344783.html](http://www1.umn.edu/twincities/faculty-staff/features/2011/UR_ARTICLE_344783.html), приступ 29.01.2012. године

различитих криминогених фактора. Аутор је покушао да одређене криминолошке теорије посматра кроз призму убиства, при чему је тежио налажењу одређених криминолошких теорија, које објашњавају само криминалитет насиља, а самим тим и убиства. Треба напоменути да су све анализиране теорије једностране, у томе што искључују деловање других криминогених фактора. Због тога је потребно наставити са даљим истраживањима убиства, како би се увидело који од ових фактора има доминантан утицај на вршење овог кривичног дела, у циљу изградње ефикаснијих мера превенције.

Другу главу чине: 1) *Опис истраживања*, 2) *Феноменологија убиства у југоисточној Србији*, 3) *Етиолошке карактеристике убиства у југоисточној Србији* и 4) *Криминална политика против убиства*.

*Опис истраживања* је први део друге главе ове монографије. У овом делу одређен је предмет емпиријског истраживања – убиства у југоисточној Србији. Као критеријуме за одређивање узорка предмета емпиријског истраживања узети су: правноснажност судске одлуке, извршеност било ког облика кривичног дела убиства, као и временски оквир од 2006. до 2010. године. Такође, одређен је општи циљ – утврђивање феноменолошких и етиолошких карактеристика убиства, као и већи број непосредних циљева. Како су хипотезе неизоставни део сваког емпиријског истраживања, аутор је поставио одређене претпоставке, које је желео да провери спроведеним истраживањем. Као методе користио је: метод посредног посматрања, метод анализе садржаја и интервју.

Следећи део монографије носи назив *Феноменологија убиства у југоисточној Србији*. Аутор је, прикупивши потребан узорак, зналачки и систематизовано изложио одговоре на сва питања којима се бави криминална феноменологија. Другим речима, анализирани су обим, динамика, структура, географска распрострањеност, временски оквир вршења убиства, начин и средства извршења, однос покушаних и свршених убиства, саучесништво, поврат, стицај, као и бројна питања у вези извршиоца убиства на територији југоисточне Србије. Строго су поштована правила једног криминолошког истраживања, уз приказивање добијених података кроз графиконе и табеле. Виктимолошки осврт монографије огледа се у томе што је једно поглавље посвећено полу и старости жртве, као и њеном односу са убицом. Важно је нагласити да су приликом обраде података у сваком од ових поглавља, презентовани подаци из других криминолошких студија о хомициду, што омогућава прављење неке врсте паралеле између тих истраживања и истраживања убиства у југоисточној Србији. Велики допринос емпиријског истраживања у вези феноменологије убиства, на посматраној територији, је чињеница да су добијени подаци посматрани и кроз родну призму.

Како једна криминолошка студија не би била потпуна без истраживања криминогених фактора, следећи део монографије је *Етиолошке карактеристике убистава у југоисточној Србији*. На почетку су приказана објашњења различитих одређења појма криминогених фактора и њихових подела, при чему је прихваћена подела криминогених фактора на егзогене и ендogene. Стога, овај део је разлучен на основу ове поделе криминогених фактора. Полазећи од одређења социјално-економских фактора, породичних односа, школе и образовања, средства масовних комуникација, суседства и делинквентних група, као и слободног времена, аутор је повезао добијене податке о убиствима са датим факторима. Посебна пажња поклоњена је социо-патолошким појавама код убица из југоистичне Србије. Као ендogene криминогене факторе, који могу утицати на вршење убистава, на посматраној територији, издвојени су: интелигенција, мотив, емоције, карактерне особине, темперамент и менталне девијације.

У последњем монографије, под називом *Криминална политика против убистава*, аутор је сматрао да примена само репресивних мера у сузбијању хомицида не даје одговарајуће резултате. С обзиром на то потребно је посебну пажњу посветити мерама превенције најтежег облика крвних деликата. Он је мере репресивне и мере превентивне политике сузбијања хомицида посматрао кроз формалну и неформалну контролу. Формални аспект криминалне политике против убистава представљен је анализираним одредбама Кривичног законика Републике Србије о запрећеним кривичним санкцијама за различите облике убистава, уз навођење конкретних кривичних санкција које су биле изречене убицама из југоисточне Србије. Следећи поглавље се односи на улогу органа унутрашњих послова у сузбијању хомицида. Кандидат наводи примере добре праксе рада полиције у Сједињеним Америчким Државама и у Бразилу, критикујући инертност полиције у Србији по овом питању. Уколико већ дође до лишења живота другог лица, осуђено лице се шаље на издржавање одређене кривичне санкције, где се према њему примењују одговарајући облици третмана и посебни пенитенцијарни програми, с циљем његове ресоцијализације, како у будућности не би вршио иста или слична кривична дела. Неформални аспект криминалне политике против убистава отелотворен је кроз мас-медије, породицу и школу. Иако се њихова улога не односи директно на хомицид, њихова примена везана је за превенцију криминалитета насиља, а самим тим и убистава, као његовог најтежег облика. На крају, предложен је један потпуно нови приступ у превенцији насиља, у којем је улога школе најбитнија.

Овом делу монографије следи закључак, у којем су укратко дати закључци, у вези добијених резултата у овом истраживању. Уједно, дата је напомена одређених проблема који су се јавили, при чему су посебно наведене мере превазилажења истих. На крају предложене су неке нове инкриминације убиства у домаћем кривичном законодавству.

Аутор посебну захвалност у настајању ове монографије дугује својој поштованој професорки др Миомири Костић, која му је несебично преносила знање и у сваком моменту давала своју подршку током рада. Исто тако, аутор се захваљује својој породици, без чијих примедби рад не би био могућ.

АУТОР